

nám dohled na hospodaření anebo i samo hospodaření na zabraném majetku pozemkovém. Mají sbíratí přihlášky uchazečů o půdu, vypracovati plán přidělu půdy a prováděti vnučený pacht. Zvláštní zákon ze dne 12. února 1920 č. 118 sb. z. a n. je vydán o hospodaření na pozemcích atd. atd. Je snad skorem zbytečno, aby při pozemkové reformě dokazovalo se, že se jedná skutečně o reformu, která se týká p o z e m k ů, ne o reformu, týkající se c u k r o v a r ů.

K výkladu na § 63 zákona ze dne 30. ledna 1920 č. 81 sb. z. a n. (zák. přidělový) podle judikatury nejvyššího správního soudu (nález č. 2747-21).

Cílem tohoto předpisu, který se sám označuje jako »přechodné ustanovení«, je vyhověti alespoň provisorně co nejrychleji oněm intencím, které sleduje zákon přidělový a jež se nesou k tomu, aby velký majetek pozemkový přešel příslušným přidělem co nejdříve v ruce drobných držitelů a byl redukován na míru v zákoně (§§ 11 a 2 zák. záborového) připuštěnou. Proto se má, aniž by čekáno bylo na rozhodnutí celého komplexu otázek, jaké definitivní provedení převzetí zabrané půdy resp. její přiděl dle přidělového zákona s sebou přináší půda, která dovolenou mez držebnosti překročuje, dáti alespoň v dočasný pacht, aniž by však tím budoucímu a konečnému rozhodnutí o přidělu jakkoliv bylo prejudikováno. Řízení, které účelu tomu slouží a jež upravuje § 63, rozpadá se ve dvě přesně od sebe oddělená stadia. Stadium první, o čemž jedná odst. 1—3, končí tím, že tomu, kdo na zabrané půdě hospodaří, se uloží, aby do určité lhůty »přiměřenou výměru« pozemků některé z osob v § 1 čís. 1—2 uvedených do pachtu přenechal. Stadium druhé, jemuž jest věnován odst. 4, zahrnuje v sobě jakési exekuční řízení, které má nastati, když ona osoba příkazu jí danému ve stanovené lhůtě nevyhoví. Různý tento charakter obou zmíněných stadií vylučuje již sám o sobě možnost, aby již ve stadiu prvním byly předsevzaty úkony, které teprve jako donucovací prostředky ve stadiu druhém jsou přípustny, a aby si státní pozemkový úřad již ve stadiu prvním, kde jde toliko o rozhodnutí otázky, zda má býti uloženo přenechání

části zabraných pozemků v pacht, osoboval ona práva, která mu zákon poskytuje teprve pro případ, když se má přistoupiti k v y n u c e n í tohoto rozkazu.

Má-li se tedy rozhodnouti otázka, kam až sahá nařizovací moc státního pozemkového úřadu v onom prvním stadiu, je třeba dobře vyšetřiti, které úkony zákon v odst. 4 teprve pro řízení exekuční vyhrazuje. V té příčině nutno zejména k tomu poukázat, že teprve v tomto druhém oddílu mluví zákon o »určení podmínek pachtovních« závazném pro obě strany, že teprve v tomto oddílu užito jest slovo »nucený pachtýř« ve spojení s ustanovením zůstavujícím úřadu výběr těchto pachtýřů a výběr pozemků. Z toho nutno úsudkem a contrario uzavírat, že v onom prvním stadiu nepřísluší úřadu zásadně ani volba osob, se kterými má býti smlouva pachtovní uzavřena, ani mu nenáleží konkrétní výběr pozemků, jež mají býti v pacht dány, ani mu určení podmínek pachtovních není vyhraženo, nýbrž že ve všech těchto směrech uplatňuje se ještě pojmová a zásadní svoboda disposiční i svoboda smluvní onoho, kdo vykonává své právo na statech těch hospodařiti. Důsledně proto užívá zákon v odst. 1 obratu: uložiti tomu, kdo na zabrané půdě hospodaří, aby pozemky do pachtu »přenechal«, t. j. aby sám ony právní dispozice učinil, jež nutny jsou, aby půda ona do rukou drobných pachtýřů přešla, čili jinými slovy, že přenechává této osobě, aby příslušné smlouvy pachtovní sama uzavřela. Tato její svoboda smluvní jest jen v určitých směrech omezena, a to:

a) že smlouvy ony musí býti uzavřeny do lhůty úřadem stanovené (§ 63, odst. 4 slova »nevyhoví-li se tomuto příkazu ve stanovené lhůtě«),

b) že osoba pachtýře musí býti vyvolena ze subjektů, jež vypočteny jsou v § 1 čís. 1 a 2,

c) že osoba ta musí poskytovat záruky řádného hospodaření, při čemž zejména zříti jest na uchazeče v § 17, odst. 5 uvedené a vyloučiti osoby, o nichž se zmiňuje § 3,

d) že musí se vztahovati na určitou výměru půdy,

e) že musí býti uzavřeny za běžných pachtovních podmínek nejdéle na dobu 6 let (§ 63 odst. 3),

f) že nesmí smlouvy tyto ohrožovati ani zájem výroby na dotyčných hospodářských celcích ani zájem osob na nich trvale zaměstnaných ani zájem zásobování lidu (§ 63 odst. 2).

Z těchto direktiv, pokud se týče omezení, bylo by se zmíniti zvláště o onom lit. d), jež zavdává podnět k otázce, zda vý-

měru, která má býti pokládána za přiměřenou, smí rovněž osoba, proti níž rozkaz čelí, si stanoviti, či zda právo určení této výměry je dáno úřadu. Otázku tuto jest zodpověděti ve smyslu alternativy druhé. Plyne to z toho, že stanovení přiměřené výměry je jen korrelátem práva vlastníka půdy, aby zůstala vyloučena ze záboru ona plocha, jejíž ponechání zákon přídělový v § 63 odst. 1 vlastníku zaručuje a jež v § 11 záborového zákona je dána.

Ježto šetření předpisu posléz uvedeného je v § 63 odst. 1 uloženo výslovně úřadu pozemkovému, nutno pokládati za povinnost tohoto úřadu, avšak také i za jeho právo, vyhledati a určiti velikost oné plochy, která bez porušení norem v §§ 11 a 2 záborového zákona má a smí býti dána jako »výměra přiměřená« do pachtu.

Na zachování direktiv pod a) až b) uvedených, svobodu smluvní omezujících, dozírá pozemkový úřad tím, že neuzná příkaz dle odst. 1 daný za splněný, není-li všem těmto požadavkům zákona vyhověno, a že pak přistoupí k záboru exekučnímu, jež ono druhé stádium tvoří a o kterém shora byla řeč. Tento nucený zábor však může nastati teprve po uplynutí stanovené lhůty a předpokládá, že bylo dříve přiměřeným způsobem a za účasti strany zjištěno, že rozkazu dle odst. 1. daného, ač byl splnitelný, náležitě a řádně uposlechnuto nebylo.

Z těchto úvah plyne, že chce-li pozemkový úřad ve smyslu §u 63 zakročiti, musí se zprvu omeziti jen na vydání rozkazu dle 1. odst. tohoto předpisu. Podmínkou této akce je:

1. aby šlo o statek zabraný dle zákona záborového,
2. aby nebylo lze v krátké poměrně době přikročiti k převzetí jeho ve smyslu zákona přídělového a k jeho rozdělení dle tohoto zákona,
3. aby v dotyčném místě byla zvláště naléhavá poptávka po půdě,
4. aby opatřením tímto nebyly ohroženy ani zájmy výroby na těch kterých hospodářských celcích ani osob na nich trvale zaměstnaných ani konečně zásobování lidu.

Otázka ad 1. jest dána velikostí majetku vlastníka.

Otázku ad 2. musí úřad pozemkový zodpovídati jen sám dle svého programu, na jehož sestavení straně nijaká ingerence nepřísluší, následkem čehož sotva bude míti strana možnost nedostatek této podmínky uplatňovati. Rovněž nebude moci strana namítati, že trpí opatřením tím osoby na statku trvale zaměstnané nebo zásobování lidu, neboť v obou těchto směrech jde jen o

zájmy veřejné, jichž ochrana náleží úřadu samému a které zastává soukromá strana není oprávněna.

Jinak však, pokud jde o podmínku ad 3.; tu již strana může se hájiti proti úmyslu pozemkového úřadu vydati rozkaz dle odst. 1, zejména pak může uplatňovati, že v místě vůbec není naléhavé poptávky po přidělu půdy zabrané anebo že osoby o přiděl se hlásící nepatří k těm, jimž dle direktiv shora ad b) a c) uvedených může býti dána půda v pacht.

Rovněž může namítati ad 4., že buď příkazem ve smyslu 1. odst. §u 63 vůbec anebo výměrou půdy, jak byla pozemkovým úřadem určena, zájmy výroby na těch kterých hospodářských celcích jsou ohroženy, poněvadž — třebas i zájmy výroby byly zájmem veřejným, kterého úřad z povinnosti své musí dbáti — je vedle toho i soukromým zájmem majitele půdy, ježto dotýká se výnosu půdy a tudíž i materiálních výsledků jeho hospodaření.

Námítky v těchto směrech vznesené rovněž jako i námítky, které by popíraly, že jde vůbec o statek zabraný, musí úřad pozemkový podrobiti svému přezkoušení a rozhodnutí. K tomu cíli musí způsobem řádným si opatřiti potřebný materiál skutkový a to, pokud nejde o momenty, jež jsou všeobecně známy, za spolupůsobení účastněné strany, které právo slyšení musí býti zachováno.

Jsou-li pak podmínky shora pod 1—4 uvedené zjištěny, může pozemkový úřad přistoupiti k vydání rozkazu dle odst. 1, v němž však, jak již uvedeno, nemá-li býti porušeno právo osoby, proti níž čelí rozkaz, nesmí býti uvedena ani konkrétní osoba, které pozemky v pacht se mají dáti, ani určité individuální pozemky, které jest propachtovati, zejména nemůže rozkaz tento obsahovati poukaz, že určité pozemky určitému subjektu mají býti přiděleny nebo předány.

Co se pasivní legitimace dotýče, t. j. pokud jde o subjekt, proti němuž toto opatření čelí, jakož i co do objektu bylo by připomenouti ještě následující: Zákon nařizuje, aby bylo šetřeno ustanovení §u 11 záborového zákona, který stanoví, že má »osobě, jejíž majetek se zabírá, resp. jejím dědicům ze zabraného majetku býti přidělena majetnost nepřesahující 150 ha zemědělské půdy nebo 250 ha vůbec, pokud možno dle jejich volby.«

S druhé strany však stanoví, že rozkaz dle §u 63 odst. 1 má býti vydán tomu, »kdo na půdě zabrané hospodaří.« Ač tedy v poukazu na § 11 myšleno jest na vlastníka, jehož práv má býti hájeno, mluví zákon, pokud označuje pasivní subjekt dle §u 63

odst. 1 jen o osobě, která na statku hospodaří, kteroužto osobou je na př. i pachtýř. Obsahová různost této citace jakož i úvaha, že opatření dle §u 63 odst. 1 dotýká se práv a zájmů vlastníka půdy i tenkrát, když by na ní sám nehospodařil, konečně i úvaha, že jak z podmínek shora vypočtených patrně, jde v řízení o zjištění četných okolností, na jichž náležitém vyšetření má vlastník první, ne-li výlučný zájem, na př. o okolnosti, jde-li o půdu zabranou, je-li možná řádná výroba na zbytku a pod., vedou k tomu, že příkaz zákona »kdo na zabrané půdě hospodaří« nelze vykládati slovně a úzce, nýbrž že pod ním rozuměti jest ve dle toho, kdo na půdě hospodaří, i vlastníka půdy, který k řízení vždycky má býti přibrán a jemuž tedy i vyřízení dle §u 63 odst. 1 je doručiti.

Dr. Vlad. Horáček.

K § 158 obč. z.

Tento paragraf, jenž v dobách normálních byl jistě pro soudní praxi zjevem velice řídkým, stává se dnes pro mnohé účastníky hledaným, často ovšem marně — z té příčiny, že když se o něm dovědí, uplynula již 3měs. lhůta, v níž možno ho použítí. Formální předpisy občanského zákona, upravující poměr dětí k rodičům, jichž manželský původ jest pochybný, nejsou ve veřejnosti vůbec tak známy, a též poměry nynější nejsou tak jednoduchy, aby krátká 3měsíční lhůta mohla zabezpečiti v takových případech — nyní poměrně četných — provedení úpravy zájmům všech účastníků odpovídající.

Často, zejména na vesnicích, kde rodinné poměry jednotlivců bývají všeobecně známé, jest lidem nepochopitelno, že v matrice zapíše se za manželské dítě zrozené od provdané ženy, jejíž muž jest již léta nezvěstným a jež žije ve společné domácnosti s mužem jiným, který sám se za nem. otce narozeného dítěte hlásí. Některé farní úřady, znajíce tyto poměry, zapisují děti takové dokonce za nemanželské, ačkoli smrt manžela matky úředně zjištěna není. A přece odpovídá první způsob platnému zákonu a druhý mu odporuje. Uvésti v souhlas zápisy v matrikách se skutečnými poměry bývá pak účastníkům dle zákona často i nemožno.

Ustanovení občanského zákona, ani ve formě třetí dílčí novelou z 19. března 1916 č. 69 ř. z. změněné, nevyhovují dostatečně potřebám nynější doby, kdy objevuje se v četných rodinách netušený rozvrat manželského a rodinného života následkem